

La segona ensenyança a Manresa en col·legis i acadèmies de titularitat privada durant l'últim terç del segle XIX

Ignasi Bajona i Oliveras

A l'esquerra de la foto, casa Asols, edifici del segle XVIII, que fou la primera seu del col·legi privat de 2ª Ensenyança de Mn. Josep Faura, inaugurat al 1869

Deixant de banda les vicissituds per les quals passà la segona ensenyança a l'edifici de l'antic Col·legi de Sant Ignasi, des que el centre es convertí per primera vegada en un col·legi de segona ensenyança l'any 1847, conegut indistintament amb els noms de *Colegio Manresano*, *Colegio Privado de 2a. Enseñanza* o *Establecimiento Libre de 2a. Enseñanza*, però conservant sempre el

municipi la titularitat del centre, inclosos els períodes en què les jesuïtes retornaren al seu antic *Colegio de San Ignacio* després de la desamortització de Mendizabal, fins a convertir-se en un Institut Local durant els últims anys del segle XIX¹, cal tenir present que Manresa també comptà amb uns altres col·legis i acadèmies de propietat privada, que oferien una alternativa a la segona ensenyança

que es donava a l'edifici de Sant Ignasi, sobretot -com veurem després- durant els anys en què s'hi establí l'Institut Local.

Cal tenir igualment en compte que a partir de l'aplicació del *Plan General de Estudios* de 1845², en el qual, per primera vegada, s'articulaven els estudis de segona ensenyança oficial, es feia també expressa menció dels "*establecimientos privados*", que, se-

gons precisava l'esmentat pla, eren "establecimientos privados aquellos cuya enseñanza se sostiene y dirige por personas particulares con el título de colegios, liceos o cualquier otro. Ninguno de ellos podrá usar el de Instituto (art. 79)"³.

I després de referir-se a la classificació d'aquests centres, segons donessin totes les assignatures corresponents a la segona ensenyança o es limitessin a només a una part (art.81)⁴, es deia finalment que "los cursos de segunda enseñanza hechos en establecimientos privados no producirán efectos académicos sino después de, obtenida su aprobación definitiva, previo examen especial en el Instituto a que dicho establecimiento estuviese incorporado y pago de las correspondientes matrículas" (art. 90)"⁵. Condició aquesta última que afectaria almenys, segons les recerques que hem realitzat fins ara pel que fa a l'últim terç del segle dinovè, a quatre centres que oferiren a Manresa en part o en la seva totalitat la segona ensenyança.

A més, l'existència d'aquests "establiments" o centres privats d'ensenyament continuaren sent objecte d'atenció i regulació per part dels successius decrets o plans d'estudi. Així interessa recordar en particular un Decret de 21 d'octubre de 1868, poc després d'haver transcorregut un mes de la Revolució de Setembre i la caiguda de la monarquia d'Isabel II, atès que en els seus articles 5è. i 6è.s'insiteix en la llibertat d'ensenyança a qualsevol nivell i per part de qualsevol ciutadà: "la enseñanza es libre en todos sus grados y cualquiera que sea su clase", i "todos los españoles quedan autorizados para fundar establecimientos de enseñanza"⁶.

Arran de les noves circumstàncies polítiques, que havien suposat la quarta expulsió dels jesuïtes del Col·legi de Sant Ignasi -ja desamortitzat des de 1836-, el municipi hagué de fer-se càrrec novament dels estudis de segona ensenyança -com havia succeït durant el període comprès entre 1847 i 1861- posant en funcionament una nova etapa del *Colegio Manresano* (1868-1874) sota la direcció de successius directors

COLEGIO MANRESANO

DE 2.ª ENSEÑANZA

agregado oficialmente al Instituto provincial de Barcelona, dirigido por D. SALVADOR SUBIRANA Y GUITART, Doctor en Filosofía y Letras y de la facultad de Ciencias.

~~~~~

En este Colegio hay clases especiales de Matemáticas y Francés.

Se admiten alumnos de 2.ª enseñanza y preparatoria.

Para más detalles, VILANOVA, 13, 3.º

Anunci publicitari del *Colegio Manresano* publicat a *La Verdad*, 18 de setembre de 1892

i amb reiterades dificultats de tota mena -prestigi docent, escassetat d'alumnat, dèficit econòmic- a més d'ésser objecte de les reserves i crítiques provinents dels sectors més conservadors de la ciutat i a la vegada afectes als jesuïtes, i que no compartien la nova orientació del col·legi, que consideraven més aviat laica⁷.

Es durant aquest últim terç del segle XIX quan apareixerà a Manresa el podríem considerar pròpiament com a primer centre privat de segona ensenyança, aliè a la titularitat municipal i ubicat fora de l'edifici de San Ignasi.

El Colegio Privado de Segunda Enseñanza

Es tracta d'un centre inaugurat el curs 1869-1870, fundat i dirigit pel pvre. Josep Faura, instal·lat el primer any a la Casa l'Asols, del carrer Codinella -edifici barroc avui en fase de restauració- i traslladat el curs següent a la Casa Suaña, del carrer Urgell -lloc on molts anys després, el 1911- s'hi instal·laren els Germans de les Escoles Cristianes⁸. Per altra banda, cal precisar que Mn. Josep

Faura, batxiller en ciències, ja havia estat professor, durant els primers temps, del Col·legi Manresà abans citat; que era germà dels PP. Frederic i Ramon Faura, jesuïtes, i que alguns membres de la Companyia de Jesús, com el P. Climent Bofill i els germans escolars Joan Capell i Narcís Masvidal tingueren càrrecs en el col·legi o bé hi donaren classes, fet pel qual l'historiador jesuïta P. Manuel Revuelta el considera com a "colegio incoado de Manresa" i el P. Ignasi Vila, "col·legi efímer"⁹

El mateix P. Revuelta reproduïx alguns dels records que el jove mestre Joan Capell deixà sobre la seva estada al col·legi de Mn. Faura. I entre altres recordances cita el fet que sabent-se que al centre hi donaven classes jesuïtes, entraren al col·legi de 30 a 50 alumnes interns "de buenas familias de Barcelona y de Manresa mismo"¹⁰. Però també, entre altres detalls recordats pel P. Capell, Revuelta reproduïx que, malgrat l'ascendent que els professors jesuïtes tenien respecte als nois, "con Mn. Faura había frialdad y más aún con los otros profesores seculares, con los cuales ningún trato teníamos. La frialdad -continua reproduïnt l'histo-

riador jesuïta- se convertió más o menos en tirantez; y yo no sé lo que me dió, pero el hecho fue que concluido el curso salimos los de la Compañía de aquel colegio, me parece, sin despedirnos de nadie"¹¹.

Tot i que els jesuïtes ja no continuaren col·laborant el curs següent - 1870-1871- en el col·legi privat de Mn. Faura, el centre seguí funcionant per uns anys i constituí una alternativa a la ciutat respecte al Col·legi Manresà, creat pel Municipi el 1868 i que finalment hagué d'arrendar el 1874, al Dr. Josep Solà i Abadal, fins que els jesuïtes tornaren al seu antic Col·legi de Sant Ignasi, el 1877¹².

El Col·legi privat de 2a. Ensenyança de Mn. Faura, talment com el Col·legi Manresà, degué adaptar-se a dos successius plans oficials d'estudi: els de 1868 i de 1873. El primer, obra del ministre de Foment del primer govern provisional format arran de la Revolució de Setembre, Manuel Ruíz Zorrilla, no concretava el nombre de cursos de què constaven els estudis generals de segona ensenyança però sí les assignatures i hores setmanals destinades a cada matèria, si bé els alumnes podien escollir entre dues modalitats diferents d'assignatures, ambdues amb l'exclusió de la religió, si se seguia el pla oficial. En una de les modalitats s'inclouïa, en un total d'onze assignatures, la gramàtica llatina conjuntament amb la castellana i també elements de retòrica i poètica (art. 1). Un cop aprovades totes les matèries d'aquesta modalitat, l'alumne podia sol·licitar el grau de Batxiller en Arts (art. 2). Però si desitjava eliminar el llatí i la retòrica i poètica, havia de cursar fins a divuit assignatures, entre les quals hi figuraven com a novetat, l'antropologia, cosmologia, principis generals d'art, dret civil espanyol i elements d'agricultura, indústria i comerç (art. 3)¹³.

Aquesta segona opció dels estudis generals de segona ensenyança responia a la nova orientació pedagògica concordant amb la ideologia de la Revolució de Setembre, segons hom pot advertir a través del preàmbul del decret que estableix el nou pla d'es-

tudis, on en un dels seus paràgrafs s'afirma:

*"Tiempo es ya que la enseñanza pública satisfaga las necesidades de la vida moderna, y tenga por principal objeto no formar sólo latinos retóricos, sino ciudadanos ilustrados, que conozcan su patria en las diversas manifestaciones de la vida nacional, y puedan enaltecerla y honrarla aplicando ingeniosa y libremente su actividad individual al progreso científico, artístico y literario"*¹⁴.

El segon pla d'estudis de segona ensenyança, establert mitjançant un Decret de 3 de juny de 1873, durant la I República i sent ministre de Foment Eduardo Chao, explicitava també el conjunt de matèries obligatòries a seguir per aspirar finalment al títol de batxiller¹⁵. Per accedir-hi calia cursar un total de vint-i-tres assignatures, la majoria de les quals formaven part del pla anterior de 1868 (art. 1). En aquest pla d'estudis no es fixava el nombre de cursos, però les matèries es distribuïen en cinc successius grups, que els alumnes havien d'anar superant, sense deixar pendent cap assignatura del grup anterior (art. 2).

El Colegio Manresano de 1a. y 2a. Enseñanza

Deixant al marge l'aparició l'any 1886 del *Centro Manresano de Instrucción*, que es donava a conèixer a través d'un prospecte datat el mes de setembre, i en el qual s'oferia "*la carrera completa de Comercio*" i la "*preparación para la Segunda enseñanza y demás carreras especiales*"¹⁶, quan ja al Col·legi de Sant Ignasi els jesuïtes seguien donant la segona ensenyança des del curs 1877-78, cal haver d'esperar l'any 1890, just quan començaven les primeres desavinences entre l'alcaldia presidida per Pere Arderiu i Brugués i la Companyia de Jesús sobre la renovació del contracte d'arrendament del Col·legi als jesuïtes, que finalitzava el 1892, perquè es fundí un nou *Colegio Manresano de 1a. y 2a. Enseñanza y de Comercio*, agregat a

l'Institut Provincial de Barcelona.

Aquest centre, que es donava a conèixer el mes de setembre a través del periòdic federal *La Montaña*¹⁷ i que es posava sota l'advocació de Sant Tomàs d'Aquino, anunciava que la direcció espiritual estaria a càrrec de P. Joan Soldevila, misioner apostòlic, i la literària -és a dir, la docent- la assumiria Salvador Subirana i Guitart (pvre.), doctor en filosofia i lletres i ciències, i que havia estat també professor de l'anterior Col·legi Manresà.

Les classes -segons el citat anunci a la premsa, que signaven Salvador Subirana i Magí Jovés, com a secretari- començarien el 1er. d'octubre en un pis del carrer Vilanova, 13, de forma interina, com deia l'anunci.

El pla d'estudis oficials ja no era el de l'any 1873, sinó el que, ja en època de la restauració alfonsina, havia establert un R.D. de 1880, que dividia els estudis de segona ensenyança en "estudios generales", integrats per un total de vint-i-una matèries dividides en cinc grups (que equivalien a cinc cursos en la majoria de centres oficials), i uns "estudios de aplicación"¹⁸ que, atesa la seva diversitat i complexitat, no es deurién donar al centre.

Podria pensar-se, pel que s'ha dit abans sobre l'inici de les desavinences entre l'arrendador i l'arrendatari del Col·legi de Sant Ignasi, que el nou Col·legi Manresà no s'hagués creat, pel que fa a la segona ensenyança, considerant la possibilitat d'arribar a escolaritzar els alumnes externs de Sant Ignasi, en el cas que els jesuïtes abandonessin a la fi de la contracta el seu antic col·legi. Almenys sí podem constatar, també a través de la premsa local -segons anunci publicat el mes de setembre de 1892, al setmanari religiós i d'interessos generals, *La Verdad*¹⁹- la continuïtat al centre de la segona ensenyança per al curs 1892-1893, un cop havien marxat ja els jesuïtes de Sant Ignasi.

La direcció docent del col·legi seguia en mans de Salvador Subirana, i les classes continuaven donant-se al mateix lloc del carrer Vilanova, malgrat haver considerat aquest domicili com a provisional.

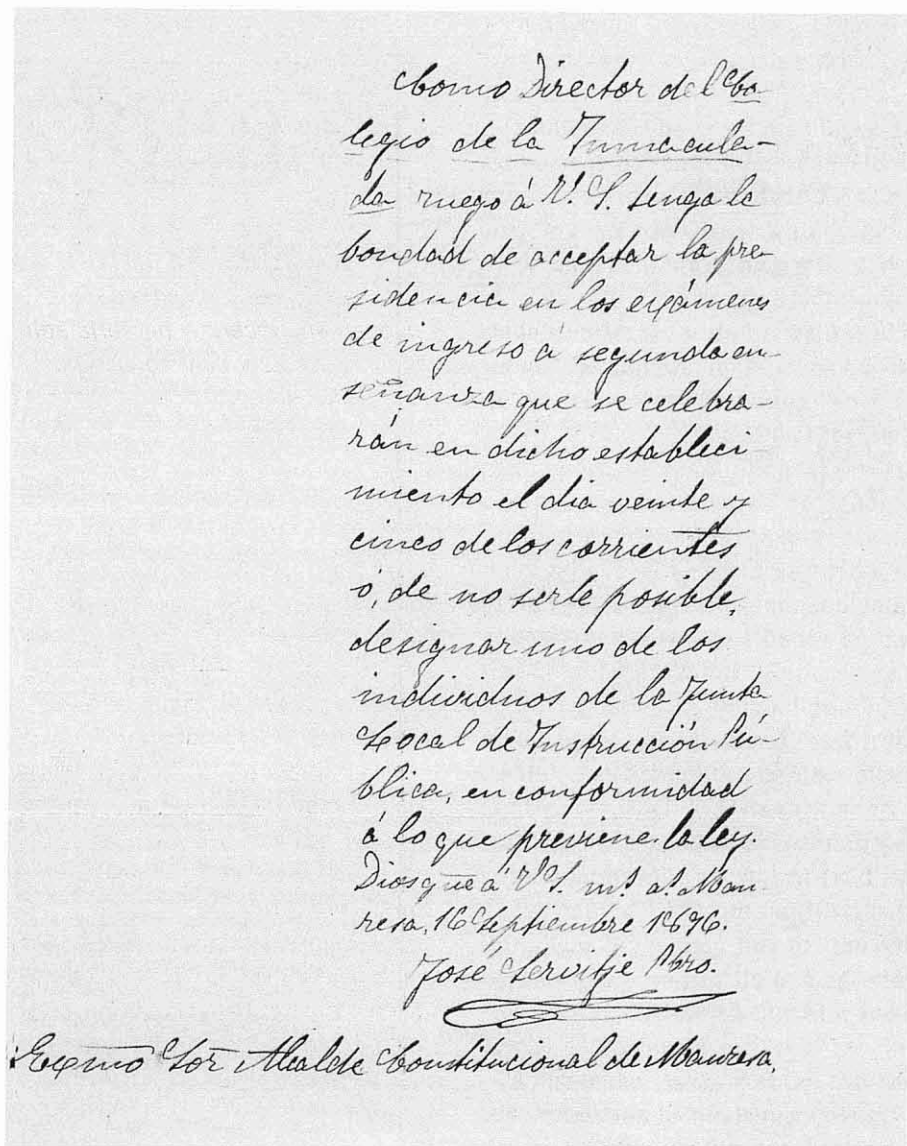
El Colegio de la Inmaculada

L'any 1896, quatre anys després d'haver deixat els jesuïtes el seu antic Col·legi de Sant Ignasi, i dos d'haver-se decretat un nou pla oficial d'estudis, que reorganitzava la segona ensenyança amb uns "estudios generales" de quatre anys, uns "estudios preparatorios" de dos anys més²⁰, sorgeix a Manresa un nou centre destinat a impartir la segona ensenyança, tal com es feia constar a la carta-circular, mitjançant la qual es donava a conèixer el nou col·legi, instal·lat a la Plaça de l'Hospital, 6, del qual n'era director el pvre. Josep Servitje, llicenciat en filosofia i lletres, i director espiritual, el pvre. Esteve Mercadal (21). Cal afegir que el pvre. Josep Servitje seria més tard també director per uns anys del Col·legi Municipal de Segona Ensenyança, fundat l'any 1910.

A la citada carta-circular del nou centre s'expressava des del començament de forma ben explícita, el caràcter confessional del col·legi a través de manifestacions com les següents:

"En pocas épocas ha sido tan necesaria la enseñanza sólidamente católica, como en la presente, en que la sociedad marcha aceleradamente, si Dios no lo remedia, a su ruina. Los males que todos lamentamos, se deben en gran parte, si no enteramente, a que el espíritu de perversión, previsor siempre, ha escogido hace tiempo como campo abonado y predilecto para sus conquistas, la juventud estudiosa, y no puede menos de confesarse que desgraciadamente recoge abundantes frutos..."

Si hom té en compte que el col·legi apareixia quan a la ciutat venia funcionant des del curs 1893-1894 - això sí amb dificultats de tota mena i alts i baixos- l'Institut Local, propiciat pel municipi, amb professorat seglar, llevat del cas del pvre. Francesc Pons i Soler, encarregat de l'assignatura de religió i moral, i que aquest professorat era nomenat des del ministeri de Foment, del qual depenia acadèmicament el centre, no es fa difícil enten-

Como Director del Colegio de la Inmaculada ruego a V. A. tenga la bondad de aceptar la presidencia en los exámenes de ingreso a segunda enseñanza que se celebrarán en dicho establecimiento el día veinte y cinco de los corrientes o, de no ser posible, designar uno de los individuos de la Junta Local de Instrucción Pública, en conformidad a lo que previene la ley. Dios y sea a V. A. m. a. Manresa, 16 de Septiembre 1896. José Servitje Pbro.

Alcalde Constitucional de Manresa,

El director del Col·legi de la Immaculada, el prev. Josep Servitje, prega a l'alcalde de la ciutat que presideixi els exàmens d'ingrés a la segona ensenyança, a celebrar en el centre el dia 25 de setembre de 1896, any en que el col·legi inicia les seves activitats docents. (AHCM. Ajunt. Manresa. Lligall 393)

dre que el Col·legi de la Immaculada es presentés més que com una alternativa un desafiament implícit al suposat caràcter laic en els ensenyaments que impartia l'Institut.

Aquesta oposició implícita a la segona ensenyança donada a l'Institut es fa encara més evident quan en l'esmentada carta-circular s'afirmava, més endavant, que els seus signataris havien "determinado aportar nuestro granito de arena al edificio social, fundando el COLEGIO DE LA INMACULADA para segunda enseñanza, cuyos señores Profesores, vestidos todos del carácter sacerdotal y llevados de la más decidida y bue-

na voluntad, son la mejor garantía de la pureza y solidez de doctrina que en él se suministrará a los jóvenes, cuya instrucción se nos confie".

En una posterior carta-circular de l'any següent, datada el 28 d'agost i signada pels mateixos directors espiritual i literari del curs anterior, que acompanya a les Bases que regiran en el nou curs escolar, el col·legi expressa la seva satisfacció pels resultats obtinguts durant l'any anterior: "40 Sobresalientes, Notales y Buenos obtenidos de 67 exámenes oficiales, no llegando al uno y medio por ciento el número de suspensos"²². Cal tenir, però, en compte

COLEGIO DE LA INMACULADA
PARA LA 2.ª ENSEÑANZA

Plaza del Hospital n.º 6, 1.º

MANRESA

Jr. D.

MUY SR. NUESTRO: *En pocas épocas ha sido tan necesaria la enseñanza sólidamente católica, como en la presente, en que la sociedad marcha aceleradamente, si Dios no lo remedia, á su ruina. Los males que todos lamentamos, se deben en gran parte, si no enteramente, á que el espíritu de perversión, precursor siempre, ha escogido hace tiempo como campo abonado y predilecto para sus conquistas la juventud estudiosa, y no puede menos de confesarse que desgraciadamente recoge abundantes frutos. Poco, pues, se conseguirá en bien de la sociedad, si no se aplica el remedio en donde más hondas raíces tiene el mal, si no se contrapone á la enseñanza impía, que perverte las inteligencias y corrompe los corazones, una enseñanza fundada en los más puros principios católicos, verdadera savia vivificadora que nutre el espíritu del joven, y le robustece para que pueda hacer frente á los escollos con que luego ha de tropezar. Profundamente penetrados de esto, y teniendo á la vista la máxima del Sabio: que «el joven seguirá hasta la vejez el camino emprendido en su juventud» hemos determinado aportar nuestro granito de arena al edificio social, fundando el COLEGIO DE LA INMACULADA para segunda enseñanza, cuyos señores Profesores, investidos todos del carácter sacerdotal y llevados de la más decidida y buena voluntad, son la mejor garantía de la pureza y solidez de doctrina que en él se suministrará á los jóvenes, cuya instrucción se nos confie.*

Además: conocedores de la imposibilidad, casi absoluta, en que se hallan la mayoría de los padres de familia para metodizar y vigilar por sí mismos el estudio y aplicación de sus hijos, indispensables para el debido aprovechamiento, nos proponemos solventar esta dificultad, admitiendo en nuestro Colegio alumnos recomendados, quienes permanecerán en él durante las horas reglamentarias de estudio y bajo nuestra inmediata inspección.

Firmes, pues, en nuestro propósito y dispuestos por nuestra parte á hacer estable y permanente, con el auxilio divino, nuestra empresa venciendo cuantas dificultades se nos presenten, á continuación presentamos á V. las bases por las que se regirá nuestro Colegio, esperando merecer de V. su confianza y decidido apoyo.

Manresa, Agosto de 1896.

El director espiritual,
Esteban Mercadal, Pbro.

El secretario,
Dr. José Alsina, Pbro.

El director literario,
José Seruitje, Pbro.
Licenciado en Filosofía y Letras.

racions del cursos 1898-1899 i 1899-1900 sota els mateixos directius dels anys anteriors.

Però gràcies a una carta-circular datada el juny de 1926, sense signatura i només amb el nou segell del centre, tenim notícia de la reparició del Col·legi de la Inmaculada, ara instal·lat al carrer Jaume I, 7. En el primer paràgraf del comunicat, el director manifestava el següent:

“Posesionado de la Dirección del antiguo y acreditado Colegio de la Inmaculada, de esta ciudad, tengo el gusto de comunicar a Vd. haber introducido en el mismo importantes reformas en orden de su instalación y ornato, que de acuerdo con las indicaciones de la moderna Pedagogía y de la Higiene, hacen pueda figurar sin desdoro a la altura de los mejores de su categoría”.

I unes línies més endavant puntualitzava:

“Desde 1 de los corrientes han quedado abiertas las clases de Primera Enseñanza en todos sus grados, con sus complementarias de adultos, así como las especiales de BACHILLERATO, MAGISTERIO, PERITAJES, COMERCIO...”²³.

El col·legi, doncs, havia deixat d'ésser exclusivament un centre de segona ensenyança per diversificar la seva oferta educativa, tot i que encara tardaria un any a inaugurar-se l'Institut Nacional de Segona Ensenyança, l'octubre de 1927.

Carta-circular on els directors i secretari donen a conèixer la fundació del col·legi de la Inmaculada, fent palès al mateix temps el seu ideari religiós i pedagògic (AHCM. Centres Escolars II.108)

que aquests resultats es referien al nombre d'assignatures presentades als exàmens oficials de l'Institut Provincial de Barcelona, del qual depenia acadèmicament el col·legi.

Segons també es deia a la mateixa carta-circular, el centre comptava “a más de los departamentos suficientes y bien ventilados para las clases, nuestro Colegio cuenta con espacioso salón de estudio, bien surtidos gabinetes de Historia Natural y de Física para la enseñanza práctica aún de los adelantos más modernos, jardín y pa-

tio para recreo, y, Dios mediante, contará también a no tardar con su Capilla propia para los debidos actos de piedad en el mismo”.

El primer punt de les citades Bases es referia a la matrícula del nou curs:

“Se admitirán matrículas a todas las asignaturas que constituyen los cinco grupos o cursos del Bachillerato, y su enseñanza, agregada a la oficial, será gratis para todos alumnos”.

Disposem de documentació que assegura la continuïtat del col·legi, testimoniada pel que fa a les inaugu-

L'Acadèmia de la Sagrada Família

El Col·legi de la Inmaculada tindrà, però en finalitzar el segle un competidor i adversari en l'Academia de la Sagrada Família Comercio y Bachillerato, regentada pel pvre. Josep Bigatà Corrons.

Aquest centre, que inicialment havia utilitzat el nom d'El Comercio per dedicar-se principalment als estudis comercials -possiblement succeint a un anterior Colegio de Comercio, del qual tenim notícia almenys des de 1877, sota la direcció de Joan Ribera i Prat²⁴, amplià, a finals de segle, la seva activitat docent amb els estu-

EL COMERCIO

Academia de la Sagrada Familia.- Año 3.º

SOBRERROCA, 14, PISO 2.º PUERTA 1.º

Sección 1.ª— Comercio: Teneduría de Libros, Cálculo Superior Mercantil, Francés, Caligrafía, Reforma de todo carácter de letra, & . & .

La presente Sección está agregada á la Escuela Superior de Comercio de Barcelona para los alumnos que además quieran dar validez académica á sus estudios

Pueden éstos obtener Títulos de Tenedor y Perito Mercantil

Sección 2.ª— Bachillerato: Latín y Castellano, Matemáticas, Física, Química, & .

Para los efectos académicos, ésta quedará agregada al

INSTITUTO PROVINCIAL DE 2.ª ENSEÑANZA DE BARCELONA

Los alumnos de Bachillerato, aprenderán además

Aritmética usual, Escritura al dictado y caligráfica

El favoritismo irracional de algunos *sectarios* y el de otros ignorantes poderosos, entronizó en Manresa la *intrusión* con el *mercantilismo* de la Enseñanza y los resultados han sido, naturalmente, los más funestos y fatales. Por esto, ante la ridiculez é inverosimilitud de ciertas *Propagandas*, urge oponer lo más racional y lo verdaderamente positivo.

El Sacerdote, Director de esta Academia, pues, garantiza su enseñanza con su carrera literaria de que carecen los más de los que enseñan, con su Título de Perito-profesor Mercantil que nadie de ellos posee y con la experiencia adquirida en los diez años de práctica, en las poblaciones más importantes de Cataluña y Aragón.

Durante los dos años de su establecimiento en Manresa y gracias al favor de los buenos é imparciales, alcanza hoy dicho Profesor una matrícula de 60 alumnos, el tercio de los cuales ya ocupa destinos de importancia, los que desempeña con lucimiento y capacidad acreditada.

Ahora bien. Insiguiendo el Plan propuesto y después de tributar á Dios y á Manresa el obsequio debido del reconocimiento más sincero queda de V. affmò. servidor

José Bigatà Corrons, Lbro.

Nota.—Por ser voluntaria, no hubo matrícula Oficial en el próximo pasado curso.

Imp. Vinya d'Albada

Full volander en el qual apareix anunciat El Comercio i Acadèmia de la Sagrada Família i alhora el seu director Josep Bigatà expressa la seva opinió sobre l'estat de l'ensenyament a Manresa. (AHCM)

dis de segona ensenyança, fent constar en la seva publicitat a la premsa manresana, que els seus alumnes de batxillerat s'examinarien a l'Institut de Barcelona²⁵.

Precisament, al marge de la citada publicitat, en un full volander en el qual el centre apareixia amb el nom d'*El Comercio. Academia de la Sagrada Familia. Año 3.*, i a propòsit d'unes manifestacions contingudes en el dit full, en les quals el seu signatari Josep Bigatà afirmava, entre altres asseveracions, que: "*El favoritismo irracional de algunos sectarios*

y el de otros ignorantes, entronizó en Manresa la intrusión con el mercantilismo de la Enseñanza y los resultados han sido, naturalmente, los más funestos y fatales..."²⁶, en Josep Bigatà fou objecte d'una contundent rèplica en una *Carta Oberta* a ell dirigida com a director d'*El Comercio*, datada l'octubre de 1899 i signada amb el seudònim "Josep Manresa"²⁷.

Deixant de banda les desqualificacions vers el destinatari de la *Carta*, hom s'assabenta que el pvre Josep Bigatà havia pertangut a la congregació del PP. de la Sagrada Família del

P. Manyanet, i havia estat, abans de venir a Manresa, en altres llocs de Catalunya i Aragó.

Altrament, una prova manifesta -si no ho és la de les mútues acusacions creuades entre el director d'*El Comercio* i la *Carta Oberta* a ell dirigida de forma anònima, però que no seria estrany que provingués del Col·legi de la Immaculada- de la rivalitat entre els dos centres, hom pot trobar-la quan, en acabar el curs escolar 1899-1900, i a causa d'una picabaralla sobre els resultats acadèmics obtinguts pels alumnes de segona ensenyança escolaritzats respectivament a l'Acadèmia de la Sagrada Família i al Col·legi de la Immaculada, aquest últim centre feia públic en un full-comunicat titulat "*En justa defensa*", datat el 23 de juliol de 1900 en el qual es comparaven les xifres de les notes obtingudes per un i altre centre, resultant clarament beneficiat, segons subscribia el secretari de La Immaculada, els alumnes d'aquest centre examinats a l'Institut Provincial de Lleida²⁸, mentre -cal recordar- els alumnes de la Sagrada Família s'examinaven a l'Institut Provincial de Barcelona.

Aquesta defensa que el Col·legi de la Immaculada feia dels resultats obtinguts pels seus alumnes de batxillerat, tenia per objecte rebatre els atacs rebuts abans per part del director de l'Acadèmia de la Sagrada Família i publicats al *Diario de Avisos*, periòdic que, en canvi, no havia publicat a continuació les dades dels exàmens que, com a rèplica, li havia tramès el secretari de La Immaculada²⁹.

En un fullet, publicat molt probablement abans d'iniciar-se el curs 1900-1901, per l'Acadèmia La Sagrada Família -segons es deia- "*oficialmente incorporada a Barcelona*", el centre seguia oferint la segona ensenyança junt al comerç i altres estudis. En el fullet s'anunciava també l'ensenyança gratuïta a tots els alumnes de 1r, 2n i 3r curs de batxillerat, i als "pobres", dels cursos restants i dels de comerç, si presentaven una certificació de rector de la parròquia respectiva, que acredités la seva situació de pobresa. Igualment s'anun-

ciava en el mateix fullet l'admissió d'alumnes mig pensionistes, recomanats i externs³⁰. I hi figuraven com a professors de l'Acadèmia: Josep Bigatà, director i professor de comerç i idiomes; Emili Bigatà, secretari; Ricard Bigatà, inspector i Salvador Subirana, llicenciat en filosofia i lletres i ciències. Cal recordar que aquest últim havia estat anteriorment el director del Col·legi Manresà de 1a. i 2a. Ensenyança, i afegir que uns deu anys més tard formaria part de l'*equip professoral del Col·legi Municipal de Segona Ensenyança*, a l'edifici de l'antic Col·legi de Sant Ignasi³⁰. Completava la llista del professorat, els noms de Vicente Alvarez, capità d'Infanteria; Francesc Vallés i Francesc Cuixart com a professors de la "sección de adorno", el primer de música i el segon de dibuix i pintura; aquest últim després ho seria de l'Escola d'Arts i Oficis, inaugurada l'any 1902.

Considerant el caràcter de tots aquests centres de titularitat privada i dedicats del tot o en part a impartir les assignatures pròpies de la segona ensenyança, expressant a la vegada, de forma més o menys explícita, la seva confessionalitat, cal recordar

que la seva aparició coincideix precisament en els moments en què o bé els jesuïtes són absents del Col·legi de Sant Ignasi (1868 a 1877), o l'abandonen definitivament, després de quinze anys de nova permanència al Col·legi (1877 a 1892); o bé, ocupant el seu lloc en l'edifici ignasià, s'instaura durant sis cursos escolars l'Institut Local (1893 a 1899).

NOTES

1. Bajona Oliveras, I.: *L'Institut Lluís de Peguera de Manresa. 75 anys d'activitat docent (1927-2002)*, Manresa, 2002. Vid. ampliat aquest primer apartat al cap. I, pp. 17-36.
2. *Planes de Estudio de Enseñanza Media (1787-1963)*. Introducción y recopilación por Manuel Utande. Ministerio de Educación Nacional, Madrid, 1964, pp. 39-47.
3. *Ibidem.*, p. 54.
4. *Ibidem.*, p. 54.
5. *Ibidem.*, p. 55.
6. *Ibidem.*, p. 244.
7. Bajona Oliveras, I.: *L'antic Col·legi de Sant Ignasi de Manresa. Una crònica de les seves vicissituds*, Manresa, 1997, pp. 117-123.
8. Bajona Oliveras, I.: ob.cit., pp 123-24. Respecte a la instal·lació dels GG. de les Escoles Cristianes a Manresa, vid: Josep M. Segú Royo F.S.C.: *La Salle al Cor de Catalunya*, Manresa, 1986, pp. 26-32.
9. Revuelta González, Manuel: *La Compañía de Jesús en la España Contemporánea*, t.I (1868-1883), Madrid, 1984, pp.237-39. Vila Despujol, I.: *Sant Ignasi (Sarrià) Història d'un Col·legi centenari*, Barcelona, 1995., pp. 39-40.
10. Revuelta González, M.: ob. cit., p. 238.
11. *Ibidem.*, p. 238.
12. Bajona Oliveras, I.: *L'antic Col·legi de Sant Ignasi*. pp. 130-32.
13. *Planes de Estudio de Enseñanza Media*, pp. 249-250.
14. *Ibidem.*, p. 248.
15. *Ibidem.*, p. 255-264.
16. AHCM.: Carp. C. Escolars, II.
17. Vid. *La Montaña*, 21.09.1890.
18. *Planes de Estudio de Enseñanza Media*, pp. 274-76.
19. Vid. *La Verdad*, 19.09.1892.
20. *Planes de Estudio de Enseñanza Media*, pp. 286-89.
21. AHCM.: Col. Entitats Escolars. "Col. Immaculada"
22. AHCM.: *Ibidem.*
23. AHCM.: *Ibidem.*
24. Vid *El Cardener*, 28.10.1877.
25. AHCM.: Carp. C. Escolars, II. Vid. també *Diario de Avisos* 15.09, 04.10, 05.10, 06.10.1899.
26. AHCM.: Carp. C. Escolars, II.
27. AHCM.: *Ibidem.*
28. AHCM.: Col. Entitats Escolars., "Col. Immaculada"
29. Vid. *Diario de Avisos*, 03.07, 17.07 i 18.07.1900.
30. AHCM.: Carp. C. Escolars, II.

Ignasi Bajona i Oliveras

Ha estat Catedràtic de l'Institut Lluís de Peguera i Inspector d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya

*Joieria i
Relotgeria*

Reparació i restauració
de joies i rellotges

BELLORRÍ

Carrer Saclosa, 40 - Tel. 93 872 61 07

08240 MANRESA